

Alap kutatás, Dány

2017

Egyesületünk valamennyi romaintegrációs programja a helyi igényekre, szükségletekre épül, és a telepi közösségek ritmusában fejlődik, ezért a dányi programok indulása előtt, 2017-ben szükségesnek tartottuk a helyi közösség, háztartások teljes körű felmérését.

Ennek érdekében Egyesületünk a telep egészére kiterjedő háztartási adatfelvételt folytatott le 2017 őszén, valamint még ebben az évben belekezdünk egy nagyobb volumenű kvalitatív kutatásba is. Utóbbi a 2018 első negyedében, az Erasmus+ program keretében megvalósuló „Párbeszéd a roma nőkért” elnevezésű projektünk részeként a helyi nők, asszonyok élettörténetén keresztül kísérel meg jobban megérteni a közösség érték- és normarendszerét, sajátos működését.

Az adatfelvétel

A felmérés elsődleges célja az volt, hogy képet kapjunk többek között a dányi telepen lévő háztartások általános helyzetéről (szerkezetéről, anyagi és lakhatási körülményeiről), valamint az ott élők munkaerő-piaci, jövedelmi helyzetéről, illetve iskolai végzettségéről.

Az ELTE-TÁTK Társadalomkutatások Módszertana Tanszék segítségével elkészített kérdőíveket végül a telepi háztartások szinte mindegyikében felvettük. Az adatfelvétel során a telepen lévő összes házban igyekeztünk a fő demográfiai adatokat felvenni, azoknál a házaknál is, ahol egyébként a válaszadást elutasították, vagy éppen nem voltak az ott élők elérhetőek. Ennek alapján összesen 562 főről szereztünk tudomást (felnőttek száma 340 fő). 222 fő 16 évesnél fiatalabb gyerek él a telepen (az ott élők kevesebb mint 40 %-a), a felnőttek száma 340 fő.

A helyben élő felnőttek több mint felével, összesen 180 személlyel sikerült felvennie az adatlapot annak a 15 önkéntesnek, akik részt vettek 2017 októberében a napokon át tartó felmérésben.

A telepen összesen 103 háztartást mértünk fel.

Egy-egy háztartásba azokat a válaszadókat soroltuk be, illetve sorolták be a válaszadók, akik (1,) életvitelszerűen egy lakóhelyen élnek (2,) közös kasszán vannak.

Az adatfelvételnek 2 fő része volt: az egyik a háztartásokra vonatkozott, amelyet kizárólag a háztartásfőtől kérdeztünk le, míg a másik, ún. személyes részt, valamennyi 16 évesnél idősebb (2000 után született) telep lakossal igyekeztünk felvenni. Háztartásfőként, fő bevásárlóként a háztartás idősebb női tagját kérdeztük.

A telep (területi) behatárolásában a közreműködő telep munkavállalók vettek részt. Ennek alapján a telep határa az aszfaltos út végénél kezdődött: így adatfelvételünk a Hunyadi utca, az Akácfa utca, Bocskai utca, Thököly utca, Bethlen Gábor utca egy részére terjedt ki.

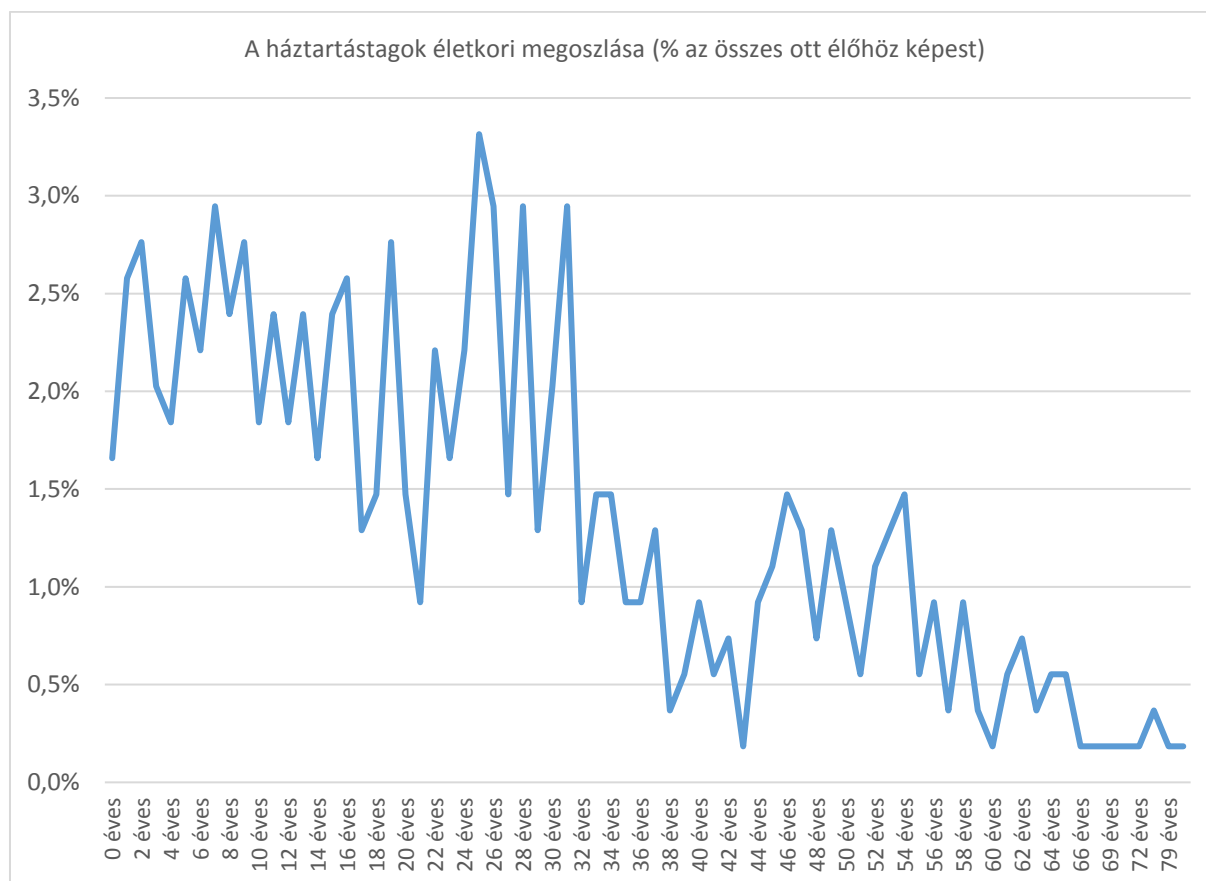
Fontosnak tartjuk kiemelni, mivel az az eredmények torzítását eredményezheti, hogy a cigánytelepek sajátosságaként az adatközlők túlnyomórészt nők voltak: mindössze 46 férfit sikerült lekérdeznünk, a válaszadók közel háromnegyede nő (134 fő) volt.

Összesen 169 fő aktív korú (17-64) személy választ rögzítettük. A válaszadók a legnagyobb arányban (az adatközlők több mint harmada) a 25-34 éves korcsoportba tartoztak.

Háztartások jellemzői, demográfia

Felmérésünkben összesen 562 főről szereztünk tudomást.

A telep demográfiai helyzetét tekintve elmondhatjuk, hogy a telepen a hazai cigány lakosság átlagszámához képest alacsonyabb¹, ugyanakkor a teljes országos átlaghoz képest azért magasabb a közösségben az átlagos gyermekszám (2,7 fő). A 2000 után született fiatalok, gyermekek aránya a közösségben kevesebb, mint 40%-a, összesen 222 fő. A telepen élők több mint fele az aktív korúak csoportjába tartozik. A telepen az országos átlagtól messze elmarad a várható élettartalom, a hazai cigányság általános helyzetéhez hasonlóan, feltehetően itt is a szociokulturális sajátosságok és az egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés eredményezi, hogy a telepen mindössze 12 főről szereztünk tudomást, aki az adatfelvétel idejében megélte vagy idősebb volt az öregségi nyugdíjkorhatárnál.

1. tábla: Korfa

¹ A hazai cigány lakosság átlagos gyermekszáma a 2011-es népszámlálás adatai alapján 3,2 fő.
http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/nemzetiseg_demografia.pdf

Jellemző, hogy a nők nagyon fiatalon vállalnak gyermeket: átlagosan mindössze 19,5 évesek voltak első gyermekük megszületésekor, a telepen élők 2/3-a már 20 éves kora előtt, minden negyedik nő pedig már 18 éves kora előtt anya lett.

Anya kora (év)	N	%
14	1	0,86
15	12	10,34
16	19	16,38
17	19	16,38
18	10	8,62
19	12	10,34
20	7	6,03
21	8	6,90
22	4	3,45
23	5	4,31
24	4	3,45
25	5	4,31
26	1	0,86
27	2	1,72
28	2	1,72
31	1	0,86
33	1	0,86
35	2	1,72
37	1	0,86
Total	116	100

2. tábla: Az anya kora az első gyerek születésekor

A házakban, sokszor az épületek mellé, mögé épített, toldott ingatlanokban jellemzően több generáció él együtt. A háztartások nagy része 4-5 fős (összesen 38%), de gyakori a 7 és 9 fős háztartás is (13 és 11%).

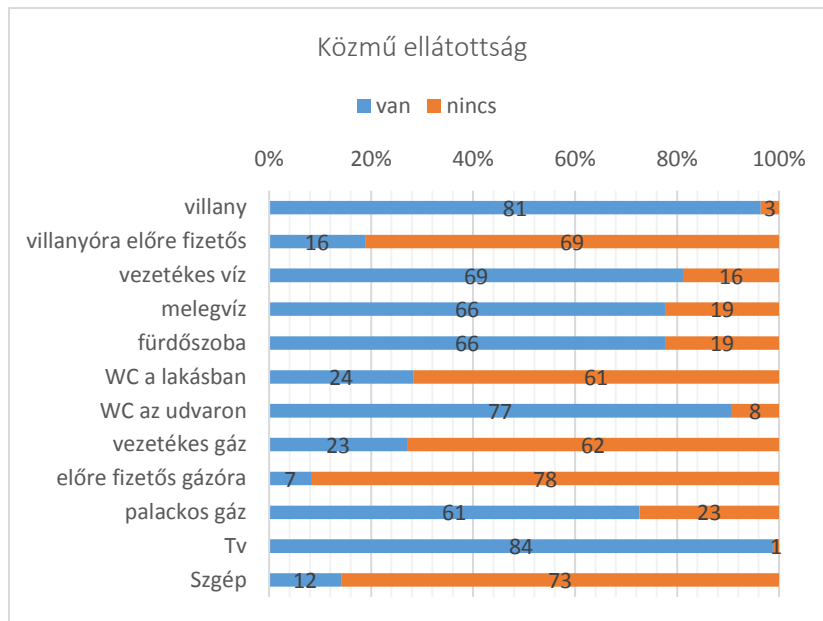
Az együtt-élők esetében a tagok között a legtöbben az unokák vannak. A párkapcsolati formánál jellemzőbb a házasság: házastársukkal 45-en, míg élettársukkal 26-an élnek együtt. Ezen kívül a háztartások nagy részére jellemző, hogy együtt élnek a sógor(nők), az anyósok, apósok, valamint a menyek, vejek is. Igen magas az egyszülős családok száma (összesen 91, szemben a kétszülősöké, mely 64).

Családtag típusa	A háztartástagok között hány ilyen családtag szerepel
anya	3
apa	3
testvér	5
após	6
anyós	8
élettárs	26
feleség	3
férj	42
meny	26
sógor/nő	17
unoka	89
vej	5

3. tábla: Kikkel élnek együtt?

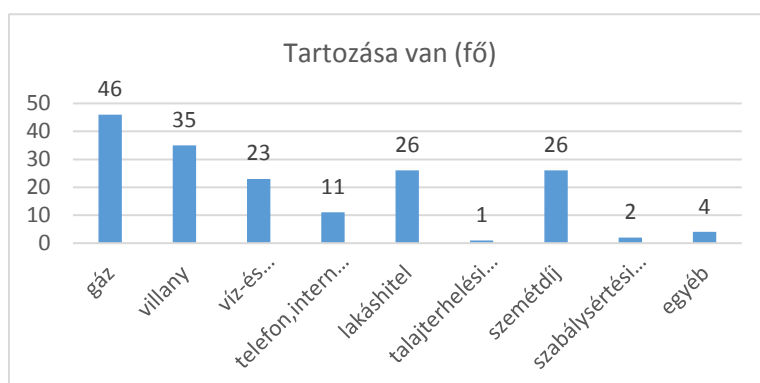
Közművek, a tartozások szerkezete

Dányon is az aszfaltozott út vége jelzi a falu és a telep határát, ám az épületek állapota és felszereltsége sokkal jobb, mint a bagi telepen: itt a házak nagy részébe (több mint 80%-ába) be van vezetve a víz és mindenhol van külső árnyékszék is. A kétharmadában melegvíz és fürdőszoba is van, ennek ellenére benti WC a telep háztartások kevesebb, mint harmadában van (ennek feltehetően kulturális magyarázata van). Vezetékes gáz már csak a háztartások egyharmadában található. Kártyás villanyórája közel ötödüknek, míg előre fizetős gázórája mindössze 7 családnak van.

4. tábla: Közművek

A kiszámítható, rendszeres jövedelem hiányában a telepen élők kétharmadánál minden egyes hónapban előfordul, hogy nem jut elegendő pénz a hó végére, ilyenkor jellemzően a rezi befizetése marad el (kisebb részben a gyógyszerekről mondanak le). Ennek következtében nem meglepő, hogy a háztartások közel fele akár milliós nagyságrendű közüzemi (villany, gáz) tartozást halmozott fel, A telepen lévő házak harmada jelzáloggal terhelt. A pénzügyi tudatosság és tervezés hiányát mutatja, hogy az ott élők nagy része nincs tisztában a felhalmozott adósságok, tartozások összegével és összetételével, nagy részük el sem kezdte törleszteni azokat). A családok közel fele a gázszolgáltatónak tartozik, 35 háztartásnak pedig villanytartozása van, jelzáloggal 26 ház terhelt, a háztartások közel egyharmadának van elmaradása a szemét-, a víz-, illetve a csatornadíjjal.

5. tábla: Tartozások

A tartozások közül a legnagyobb összeget a házra terhelt jelzálog teszi ki, de igen jelentős a gáztartozások átlagos összege is.

A közművekkel való ellátottság és a tartozások szerkezetének összehasonlításakor szembeűnő, hogy előre fizetős villanyórával az ott élők kevesebb, mint egyötöde rendelkezik, miközben a háztartások 40%-ának van villanytartozása, még úgy is, hogy sokan illegálisan használják az áramot.

A háztartások víz- és szeméttartozása a többi közműtartozáshoz képest elenyésző, feltehetően ez az önkormányzat segélyezési gyakorlatának köszönhető.

Telefonra, internetre vagy kábel TV-re kisebb mértékű tartozás a jellemző, a családok nagy része csak néhány hónapos csúszásban van befizetésekkel.

	Fő	Minimum	Maximum	összesen	átlag
<i>gáz tartozás összege</i>	32	22000	2000000	25810000	806563
<i>gáz elmaradás összege</i>	32	22000	2000000	23935000	747969
villany tartozás összege:	22	60000	1300000	8739000	397227
elmaradás villany	22	60000	1000000	7858000	357182
víz és csatornadíj tartozás összege	14	10000	200000	883000	63071
víz és csatornadíj elmaradás összege	17	10000	130000	738600	43447
tartozás összege: telefon, internet, kábeltv	6	12000	40000	111000	18500
elmaradás összege: telefon, internet, kábeltv	6	10000	40000	101000	16833
tartozás összege: jelzálog (lakáshitel)?	14	60000	11000000	40110000	2865000
<i>elmaradás összege: jelzálog (lakáshitel)?</i>	13	60000	10000000	28820000	2216923
tartozás összege: szemétdíj	6	6000	70000	153000	25500
elmaradás összege: szemétdíj	6	6000	70000	162000	27000
tartozás összege: szabálysértési bírság, pénzbüntetés	1	100000	100000	100000	100000
elmaradás összege: szabálysértési bírság, pénzbüntetés?	1	100000	100000	100000	100000
tartozás összege: egyéb	3	50000	500000	610000	203333
elmaradás összege: egyéb	3	80000	500000	680000	226667

6. tábla: A tartozások összege

Iskolai végzettség

Az iskolai végzettség szintje a dányi telepen messze elmarad a hazai átlagtól. Az általános iskolát a telepen élő felnőttek mindössze fele fejezte be. A telepen élők 15%-a az általános iskola 2. osztályáig jutottak csak el, ők feltehetően analfabéták, de a magas azoknak az aránya is, akik az alsó tagozat befejezésével maradtak ki az iskolából (a felnőttek negyede). Középiskolát összesen 11 személy fejezett be, akik közül 6-uknak érettségije is van. Felsőfokú végzettséggel nem rendelkezik senki a telepen.

Ugyanakkor az a pozitív trend figyelhető meg, mivel az iskolázottsági szint emelkedik a fiatalabb kérdezetteknel: minél fiatalabb ugyanis a kérdezett, annál több osztályt végzett.

			iskv8alatt			összesen
			0-3 o.	4-5 o.	6-7 o.	
korcsoportok	16-24	Fő	1	1	5	7
		%	14,3%	14,3%	71,4%	100,0%
	25-34	Fő	3	7	15	25
		%	12,0%	28,0%	60,0%	100,0%
	35-44	Fő	2	3	3	8
		%	25,0%	37,5%	37,5%	100,0%
	45-54	Fő	8	3	8	19
		%	42,1%	15,8%	42,1%	100,0%
	55-64	Fő	12	3	3	18
		%	66,7%	16,7%	16,7%	100,0%
	65+	Fő	8	1	1	10
		%	80,0%	10,0%	10,0%	100,0%
Összesen		Fő	34	18	35	87
		%	39,1%	20,7%	40,2%	100,0%

7. tábla: Iskolázottság és korcsoport összefüggés

Jelenleg 8 fő tanul valamilyen intézményes keretek között, ebből 4 fő az általános iskolába jár (7-8. osztály).

Munkaerő-piaci helyzet, jövedelemviszonyok

Az iskolai végzettséghez hasonlóan, azzal sok szempontból összefüggve, a telepen élők munkaerő-piaci helyzete is nagyon kedvezőtlen: bár a helyiek negyedének van állandó, bejelentett munkája, a munkanélküliség aránya még így is nagyon magas a telepen (különösen igaz ez a fiatal nők csoportjára).

Főállása a megkérdezettek mindössze 10%-ának van, míg alkalmi munkát a telepen élők 5%-a vállal. Feketén a telepen élők közel 10%-át foglalkoztatják, és a megkérdezettek 5%-a szokott rendszeresen lomizni. A bevételek nagy része a különböző transzferekből tevődik össze. Nyugdíjat (öregségi vagy rokkantnyugdíj) a megkérdezettek több, mint 10%-a kap. Ápolási díjat 11 fő vesz igénybe, míg gyermekgondozási ellátásokat a megkérdezettek közel negyede. Szinte minden második személy számára folyósítanak, így feltehetően a háztartások nagy része kap, családi pótlékot. A megkérdezettek negyede foglalkoztatást helyettesítő támogatást, kap közfoglalkoztatásban 9 fő vesz részt.

bevételek	Fő	Minimum	Maximum	Sum	Átlag
főállásból származó rendszeres munkabér, fizetés	19	11000	250000	1750100	92111
mellékfoglalkozásból, másodállásból származó jövedelem	1	80000	80000	80000	80000
alkalmi munkából származó jövedelem (pl. árusítás)	10	2000	170000	511000	51100
fekete munka	14	10000	180000	1004000	71714
lomizás	8	4000	100000	230000	28750
nyugdíj	22	32000	94300	1027300	46695
GYES, GYED, GYET	39	20000	104000	1218450	31242
ápolási díj	11	13500	41800	310800	28255
családi pótlék	80	8000	94000	2440860	30511
segély	9	5800	22800	144100	11824
családtól kapott támogatás	10	2000	50000	142500	14250
egyéb jövedelem	39	5800	80000	1217865	31227

8. tábla: Bevételek típusai

A megkérdezettek jövedelmi helyzetük alapján négy kategóriába sorolhatóak:

kategóriák	Fő	%
0-22800 Ft	46	25,6
22900-46000 Ft	44	24,4
46100-74000 Ft	48	26,7
74100- Ft	42	23,3
összesen	180	100

9. tábla: Jövedelemkategóriák

A jövedelmi viszonyokkal kapcsolatban korcsoport szerint szignifikáns az összefüggés: a legrosszabb jövedelmi pozíciójuk egyértelműen a fiatal felnőtteknek, a 16-24 éveseknek van. A férfiak átlagjövedelme kismértékben (10 ezer Ft) meghaladja a nőkét.

A munkaerő-piaci helyzet körvonalazásához az adatfelvételben kitértünk a telepen élők egészségügyi állapotára is. A megkérdezettek közül 27 fő (közel 15%) mondta magát megváltozott munkaképességűnek (ebből 5 személynek nincs róla papírja), a felnőtt lakosság közel harmada pedig elmondása szerint valamilyen tartós betegségben szenved.

Az elhelyezkedést, a megfelelő munkahely megtalálását a kérdezettek szerint elsősorban az alacsony iskolai végzettség, a környéken hiányzó munkalehetőségek, és a cigányokkal szembeni előítélet nehezíti.

	egyedért	%
semmi nem nehezíti	43	24,2
alacsony az iskolai végzettségem	60	33,9
nincs elég információ a környékbeli lehetőségekről	48	27,1
nem vagyok eléggé magabiztos	20	11,3
rosszul kommunikálok	17	9,6
nehezen fejezem ki magam magyarul	15	8,5
előítéletesek a cigányokkal szemben	51	28,8
nem tudom a gyerekeim napközbeni felügyeletét megoldani	47	26,6
rossz az egészségi állapotom	34	19,2
a környéken nincsenek megfelelő munkahelyek	56	31,6
nem tudom, hogy kezdjek a munkakereséshez	38	21,5
bejelentett munkahelyen levonnák a tartozásaimat a fizetésemből	18	10,2
egyéb	43	24,3

10. tábla: Milyen akadályai vannak annak, hogy megfelelő munkahelyet találjon?

Személyes tartozások

A telepen lévő adósságterhek pontos körvonalazásához a háztartások közműtartozásain túl a személyes tartozások körét is felmértük. A személyes tartozások között magasan kiemelkedik a (jellemzően a Providenttől kapott) gyorshitelek aránya: szinte minden második felnőtt valamilyen mértékben igénybe vett a hitelintézettől.

Van-e tartozása	igen	%
banki kölcsön	22	12,3
áruvásárlási hitel	20	11,2
gyorshitel	69	38,5
magánszemély, szerződéssel	1	0,6
magánszemély, szerződés nélkül	4	2,2
egyéb	21	11,7

11. tábla: Tartozások megléte

Ugyanakkor, ha a tartozások mértékét vesszük figyelembe, a legnagyobb terhet a családok számára a bankoktól igényelt kölcsönök visszafizetése jelentheti.

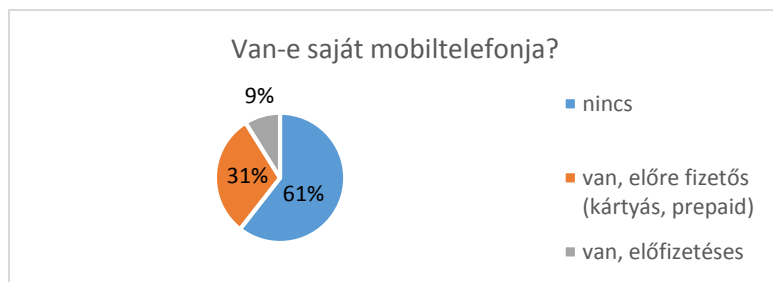
Tartozások típusai	fő	Minimum	Maximum	Összesen	Medián
tartozás banki kölcsön (pl. személyi kölcsön)	18	30000	20000000	46200000	500000
elmaradás: banki kölcsön (pl. személyi kölcsön)	13	30000	20000000	33637000	500000
tartozása: áruvásárlási hitel	10	40000	300000	1210000	100000
elmaradás: áruvásárlási hitel	8	60000	300000	1110000	110000
tartozás: gyors hitel (például Provident)	45	5000	500000	4808000	80000
elmaradás: gyors hitel (például Provident)	33	8000	1000000	4611000	100000
tartozás: magánszemély felé szerződéssel	1	300000	300000	300000	300000
elmaradás: magánszemély felé szerződéssel	1	300000	300000	300000	300000
tartozás: magánszemély felé szerződés nélkül	3	6500	250000	314500	58000
elmaradás: magánszemély felé szerződés nélkül	1	20000	20000	20000	20000
tartozás: egyéb	15	10000	5000000	14010000	140000
elmaradás: egyéb	13	20000	26050000	32040000	140000

12. tábla: Tartozások típusai, összege, mediánja

A személyes tartozások mértékét, a közműtartozásokhoz hasonlóan, csak nagyon kevesen tudták pontosan meghatározni, illetve itt is jellemző volt, hogy az adósságot el sem kezdték törleszteni a telepen élők.

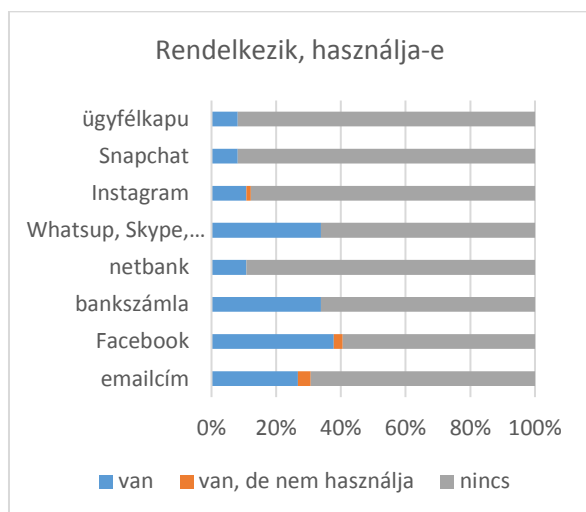
Digitális leszakadás

A telepen élők infokommunikációs helyzete az országos képhez képest nagyon nagy mértékű elmaradást mutat. A felnőttek rendkívül alacsony számban férnek hozzá, használnak digitális eszközöket: míg a háztartások mindegyike rendelkezik TV-vel, addig csupán 15%-ának van számítógépe. Az ott élők mindössze 40%-ának van mobiltelefonja (akik közül előfizetéssel közel egytizedük rendelkezik csak) és a felnőttek 80%-a mondta azt, hogy soha sem használja az internetet.

13. tábla: Mobiltelefon

Az internethez hozzáférők többnyire a közösségi médiát használják: email-címe mindössze 20 főnek van, ügyfélkapuval pedig csak 6 fő rendelkezik, facebookon a 28 válaszadó van fenn, és 25 fő használja a Whatsup, a Skype, a Viber, a Hangouts vagy a Messenger valamelyikét.

14. tábla: Internet

Fiatal nők helyzete

Egy, az Egyesületünk által megkezdett élettörténeti kutatás próbakérdéseinek tapasztalatait értékelve, fontosnak tartottuk, hogy a telepen élő fiatal (25 év alatti) felnőtt nők társadalmi helyzetét külön is elemezzük. Ez ugyanis a leginkább sérülékeny társadalmi csoport: a korai gyermekvállalás, ezzel összefüggésben pedig az iskolai lemorzsolódás kockázata rendkívül kiszolgáltatottá teszi az érintetteket.

A telep egészét nézve nem kiugróan magas azoknak az aránya ebből a csoportból, akik még alapfokú végzettséget sem szereztek. Ugyanakkor így is számolni kell azzal a jellemzően korán

gyermeket vállaló nőknek a csoportjával, akik lemorzsolódnak az iskolából: ez a megkérdezettek ötöde.

A csoportból kevesebb mint 10%-uk folytatja, vagy folytatta korábban tanulmányait középiskolában.

A továbbtanulás alacsony arányához hasonló a megkérdezettek munkaerő-piaci részvétele, foglalkoztatási aránya: kevesebb, mint 10%-uk dolgozik, megélhetésüket nagyobb részt a gyermeknevelési transzfer vagy éppen a családtól kapott anyagi támogatásból biztosítják.

Körükben különösen magas azoknak az arány, akiknek nem áll rendelkezésére olyan infokommunikációs eszköz, mellyel szabadon tudnak kapcsolatot tartani másokkal.

72%-uk nem rendelkezik saját mobiltelefonnal, kétharmaduknak nincs email címe.

A közösségi média alkalmazásokhoz már nagyobb a hozzáférésük: a fiatal nők csoportjának közel fele ugyan rendelkezik a facebook profillal, illetve Messengerrel, Viberrel, de rendszeresen mindössze negyedük használja azt.